

Лісоресурсний потенціал лісів Берегівського лісгоспу

Мирослава ПИТУЛЯК¹ <https://orcid.org/0000-0001-5565-4915>

УДК 911.9 (477)

Микола ПИТУЛЯК² <https://orcid.org/0000-0002-9446-9859>

Богдан ГАВРИШОК^{1*} <https://orcid.org/0000-0002-8746-956X>

Петро ДЕМ'ЯНЧУК¹ <https://orcid.org/0000-0003-4860-7808>

Ганна ДОЛОПІКУЛА³ <https://orcid.org/0009-0001-4471-019X>

АНАЛІТИЧНА СТАТТЯ

¹Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, кафедра географії і методики її навчання

²Західноукраїнський національний університет, кафедра аргобіотехнологій

³Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, хіміко-біологічний факультет, вчитель географії Великокопанської загальноосвітньої школи

Листування – *gavrok2911@tnpu.edu.ua

Ключові слова: лісоресурсний потенціал, лісові ресурси, лісокористування, лісистість, категорії лісів, рекреаційне лісокористування.

Анотація: У статті представлено дослідження лісоресурсного потенціалу ДП «Берегівський лісгосп». На основі аналізу низки публікацій встановлено, що під лісоресурсним потенціалом розуміємо багатофункціональну за своєю структурою і значенням соціально-еколого-економічну систему.

Досліджено категорії лісів, вікову структуру, склад порід в лісництвах Берегівського лісгоспу Закарпатської області. З'ясовано, що експлуатаційні та рекреаційно-оздоровчі ліси на території лісгоспу займають найбільші площі – 7 980,1 га та 6 248,4 га відповідно. Основними видами лісокористування і складовими лісоресурсного потенціалу на території ДП «Берегівський лісгосп» є заготівля деревини, проведення різних видів рубок та побічне користування лісу. Загальні запаси деревини лісових насаджень лісгоспу становлять 4 661,8 тис м³. Найбільші запаси деревостанів наявні у східній частині лісгоспу на території Виноградівського, Затисянського та Шаланківського лісництв. Це зумовлено переважанням у віковій структурі середньовікових, а також стиглих і перестійних деревостанів. Найменші запаси деревостанів у Берегуйфалівському (415,7 тис. м³) лісництві. Запаси деревини в лісах Кідьошського, Чизайського та лісництва ім. Маурера дещо більші (557,9–591,1 тис. м³).

В результаті проведення різних видів рубок на території лісгоспу щорічно заготовляється близько 45 тис. м³ ліквідної деревини. Майже вся деревина заготовляється за рахунок твердолистяних порід дерев (99,8 %), які є панівними на території лісгоспу. Найбільшу площу займають вибіркові санітарні рубки – 740,9 га (59 %). Рубки головного користування займають незначні площі – 92,3 га (7,3 %). В межах лісгоспу проводяться також лісовідновні рубки, які займають площу 24,4 га або 1,9 %.

На території лісгоспу крім заготівлі деревини проводиться також заготівля ягід, лікарських трав, горіхів, грибів.

Ліси ДП «Берегівський лісгосп» виконують також оздоровчу і культурно-естетичну

2024, 847; DOI: <https://doi.org/10.31861/geo.2024.847.73-82>

Open Access. © 2024 М. ПИТУЛЯК, М. ПИТУЛЯК, Б. ГАВРИШОК, П. ДЕМ'ЯНЧУК, Г. ДОЛОПІКУЛА опубліковано у Чернівецькому національному університеті

Ця робота ліцензується відповідно до

CC BY-NC-ND із Зазначенням Авторства – Некомерційна – Без Похідних 4.0 Міжнародна

функції. Найчастіше з цією метою використовуються рекреаційно-оздоровчі ліси лісгоспу, площа яких становить 6 248,3 га. Рекреаційне лісокористування є невід'ємним видом діяльності лісгосподарських підприємств, незважаючи на те, що на сьогоднішній день більш привабливим для них залишається лісозаготівельна діяльність та продаж деревини. Рекреаційну функцію виконують також лісові масиви на території природоохоронних об'єктів.

1. ВСТУП

Ліси є одним із важливих елементів природного середовища, які мають значний вплив на всі аспекти довкілля. Вони визначають гідрологічний та кліматичний режим місцевості, впливають на формування ґрунтів, рослинний та тваринний світ. Лісовий покрив є важливою складовою ландшафту, що сприяє збереженню різноманітності інших природних компонентів. Екологічно-стабілізаційні та економічні функції лісів зумовлюють необхідність вивчення процесів, пов'язаних зі зменшенням площі лісів та погіршення їх якості.

Залісненість рівнинної частини Закарпатської області загалом є досить низькою, крім цього, розподіл лісів дуже нерівномірний. Водночас в Україні діє низка програм, спрямованих на збільшення площ лісів, інтенсифікацію лісового господарства тощо. Вивчаються можливості передачі неприватизованих земель під заліснення, особливо в районах поширення малородючих, кислих та деградованих ґрунтів. Питання аналізу і оцінки лісів і лісових ресурсів, ефективності їх використання є актуальним як для України загалом, так і для окремих її регіонів зокрема.

Метою нашого дослідження є виявлення геопросторових особливостей розподілу лісоресурсного потенціалу Березівського лісгоспу та розробка пропозицій щодо підвищення ефективності ведення лісівничої діяльності в досліджуваному регіоні.

2. МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Суть поняття «лісоресурсний потенціал» (ЛРП) розглядається в працях [Ковалю](#), [Антоненко \(2004\)](#), [Лицюра \(2005\)](#), [Василик \(2009\)](#), [Хвесика та ін. \(2011\)](#), [Ковалю \(2012\)](#), [Ярової та ін. \(2018\)](#).

Як зазначає [Лицюр \(2005\)](#) «...у природо-ресурсному потенціалі (ПРП) важливе значення належить ЛРП як сукупності лісових ресурсів і лісорослинних умов, які перебувають у залежності від певних географічних зон та забезпечують задоволення економічних, екологічних, соціальних, культурно-оздоровчих та естетичних потреб людини і суспільства. ЛРП – це показник, який характеризує всю сукупність лісових ресурсів та лісорослинних умов і є базою раціональної організації лісокористування і розвитку продуктивних сил».

[Хвесиком та ін. \(2011\)](#) розглядаються питання підвищення ефективності використання, охорони і відтворення лісоресурсного потенціалу. Ними розроблені загальноекономічні та спеціальні принципи, реалізація яких дозволить комплексно використовувати лісоресурсний потенціал в умовах ринкових відносин.

[Василик \(2009\)](#) розглядає лісоресурсний потенціал, як цілісну систему. Під лісоресурсним потенціалом він розуміє «...сукупність сировинних ресурсів і корисних властивостей лісів, які на даний час є в наявності, активно використовуються або в перспективі можуть бути використані для задоволення різноманітних потреб суспільства».

Сутність лісоресурсного потенціалу, [Коваль, Антоненко \(2004\)](#) визначають як сукупність сировинних ресурсів та несировинних корисностей лісів, які інтенсивно використовуються за певних (сприятливих чи несприятливих) обставин або можуть бути використані в майбутньому для задоволення різноманітних потреб суспільства.

Наукові дослідження пов'язані з використання лісових ресурсів є ключовим елементом для забезпечення сталого розвитку лісового господарства. Роботи таких вчених, як [Лендела, Жулканича \(2018\)](#), [Сахарницької \(2018\)](#), [Мошак \(2013\)](#) дозволяють проаналізувати основні

М. Питуляк, М. Питуляк, Б. Гавришок, П. Дем'янчук, Г. Долопівула.

Лісоресурсний потенціал лісів Березівського лісгоспу

напрямки використання лісів і лісових ресурсів у Закарпатській області та запропонувати оптимальні рішення для їх ефективного управління.

Аналіз природних ресурсів Закарпатської області, в тім числі й лісових, був проведений у праці [Попа \(2009\)](#), де здійснено оцінку природно-ресурсного потенціалу цього регіону та запропоновано шляхи раціонального використання природних ресурсів. Вивчення лісового покриття Українських Карпат представлено у наукових доробках [Генсірука \(1994\)](#), де наголошується на важливості збереження цих унікальних екосистем.

У статті [Марковського \(2023\)](#) проаналізовано еколого-економічні аспекти розвитку побічного використання лісів. Така діяльність подається авторами як використання лісів для отримання додаткових продуктів, таких як дрова, лісові плоди, гриби, трави та інші недеревні ресурси, поряд з основною діяльністю лісового господарства.

[Муравйов та ін. \(2023\)](#) звернули увагу на швидкі темпи розвитку інноваційних підходів до використання лісових ресурсів в Україні. Ними окреслено ключові принципи стратегічного розвитку, які враховують аспекти інноваційного підходу до використання лісових ресурсів в сучасних умовах. Останнім часом, наголошують автори, лісові ресурси набули великого значення в умовах енергетичної кризи, а також стали важливим аспектом національної безпеки, що потребує додаткового моніторингу і планування раціонального їх використання.

При дослідженні лісоресурсного потенціалу нами було використано фондові матеріали державного підприємства «Берегівське лісове господарство» Закарпатського обласного управління лісового та мисливського господарства, матеріали екологічного паспорта Закарпатської області, матеріали Закарпатського обласного управління лісового та мисливського господарства.

Застосування методу системно-структурного аналізу дало можливість дослідити ЛРП як цілісну систему, складовими якої є лісові ресурси, що використовуються для заготівлі деревини та водночас виконують низку інших важливих функцій. Системний підхід використано для аналізу різних категорій лісів, їх вікових особливостей, породного складу, структури та обсягів запасів деревини та ін. Проведено польові дослідження ключових ділянок у кожному з лісництв та геопросторовий аналіз розподілу лісів різних категорій. Методика проведення таких досліджень базувалась на використанні порівняльно-географічного, історико-географічного, описового та картографічного методів. Результатом застосування картографічного методу є побудовані картографічні моделі, зокрема «Запаси деревини в «ДП Берегівський лісгосп» та «Категорії лісів в «ДП Берегівський лісгосп». Остання – опублікована нами раніше ([Питуляк та ін. 2023](#)).

3. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Окремі аспекти дослідження лісоресурсного потенціалу Закарпатської області та його складових представлені в публікації [Руденка \(2010\)](#). За його даними, важливе місце в компонентній структурі природно-ресурсного потенціалу Карпатського регіону, в тім числі й Закарпатської області, займає лісовий потенціал – в обох випадках трохи більше 14%. У компонентній структурі лісового потенціалу Закарпатської області він виділяє такі складові:

- деревні ресурси, на які припадає близько 70 %;
- ресурси побічного користування (близько 15 %);
- окремо розглядається природоохоронна функція лісу (близько 15%).

У компонентній структурі ЛРП Берегівського району потенціал лісових ресурсів досить низький (3,3 % – 4,7 %), що зумовлено фізико-географічними особливостями розміщення регіону в межах Закарпатської низовини.

Окремі аспекти використання складових лісоресурсного потенціалу Закарпатської області охарактеризовано у публікації [Мошак \(2013\)](#). Авторка зазначає, що лісоресурсний потенціал

області формується за рахунок лісового фонду. У праці проведено порівняльний аналіз складових лісоресурсного потенціалу Українських Карпат, Закарпаття та окремих країн Європи.

Дослідження породного складу, вікової структури та низки інших характеристик деревостанів Берегівського лісгоспу, представлено у публікації «Еколого-географічні особливості сучасного стану лісів «ДП Берегівський лісгосп» (Питуляк та ін. 2023).

У Берегівському лісгоспі поширені всі категорії лісів. Експлуатаційні ліси на території лісгоспу займають 7 980,1 га (39,8 %). Найбільша частка лісів цієї категорії у структурі лісових насаджень лісництва ім. Маурера (90,9 %), яке знаходиться на півночі лісгоспу.

Рекреаційно-оздоровчі ліси займають площу 6 248,4 га. (31,2 %). Найбільші масиви цих лісів є на території Затисянського лісництва (2 111,6 га), Чизайського (1 198,2 га) та Кідьошського (1 746,3 га). У Кідьошському лісництві частка рекреаційно-оздоровчих лісів є найбільшою – 73,8 %. В окремих лісництвах (Шаланківське, Берегуйфалівське та у лісництві ім. Маурера) рекреаційно-оздоровчих лісів немає.

Значно меншу площу на території лісгоспу займають ліси природоохоронного, наукового та історико-культурного призначення (2 641 га.). Ліси цієї категорії поширені у Карпатському біосферному заповіднику (зона регульованого заповідного режиму), Регіональному ландшафтному парку «Притисянський» (заповідна зона), на території пам'яток природи та заказників. Ліси природоохоронного, наукового та історико-культурного призначення зустрічаються на всій території лісгоспу, крім Берегуйфалівського лісництва. Загальна площа захисних лісів, які поширені в межах всього лісгоспу, становить 3 174,7 га. У структурі лісових насаджень Берегівського і Чизайського лісництв їх частка є найбільшою і складає 20,5 % – 20,7 %.

Породний склад лісів у лісгоспі різноманітний. Найбільшу площу в лісах займають твердолистяні породи – 17 533,4 га, хвойні породи дерев зустрічаються на території Затисянського (8,0 га) і Виноградівського (57,2 га) лісництв. Площа і частка м'яколистяних порід є незначною і становить 1 016,7 га (5,5 %)

У ДП «Берегівський лісгосп» домінують середньовікові насадження, площа яких є найбільшою – 8 799,5 га (47,2 %). Частка стиглих і перестійних насаджень у лісгоспі становить 24,3 % (4 534,4 га). Молодняки і пристигаючі насадження займають найменші площі – 2 680,1 га і 2 617,9 га (14,4 % і 14,1 %) відповідно.

Складовою лісоресурсного потенціалу ДП «Берегівський лісгосп» є заготівля деревини за рахунок проведення різних видів рубок. Одночасно на території лісгоспу проводяться роботи по відтворенню лісів, лісовідновленню, покращенню їх екологічного стану та інші.

Загальні запаси деревини лісових насаджень лісгоспу становлять 4 661,8 тис. м³. Найбільші запаси деревостанів спостерігаються у східній частині лісгоспу на території Виноградівського (807,8 тис. м³), Затисянського (937,4 тис. м³) та Шаланківського лісництв (775,2 тис. м³). Це зумовлено віковими особливостями лісових насаджень, а саме – переважанням у віковій структурі середньовікових, а також стиглих і перестійних деревостанів. Найменші запаси деревостанів у Берегуйфалівському (415,7 тис. м³) лісництві. Запаси деревостанів на території Кідьошського, Чизайського лісництв та лісництві ім. Маурера сягають 557,9 – 591,1 тис. м³ (рис. 1).

Оскільки у віковій структурі деревостанів переважають середньовікові насадження, тому у загальному запасі деревини їх частка найбільша (50,8 %). Значно менші запаси деревини у пристигаючих, а також стиглих і перестійних насадженнях, відповідно 17,5 % і 24,8 %. Мінімальні запаси деревини формуються за рахунок молодняків – 3,3 %. (рис. 2).

Площа і запас стиглих деревостанів у порівнянні з даними попередньої таксації зменшились, відповідно, на 352,3 га і 83,86 тис. м³, або на 10,1 % і 8,9 %. Разом з тим, експлуатаційний фонд збільшився, відповідно, на 102,9 га і 68,60 тис. м³, або на 9,0 % і 28,3 %. Основними причинами зміни площі і запасу стиглих насаджень є природний ріст насаджень і збільшення підкатегорій лісів з вищим віком стиглості (Проект організації та розвитку ... 2021).

Щорічно на території лісгоспу проводяться різні види рубок. Найбільшу площу займають вибіркові санітарні рубки – 740,9 га (59 %), рубки догляду за лісом – 346,2 га (27,6 %). Рубки головного користування займають незначні, площі – 92,3 га (7,3 %). В межах лісгоспу проводяться також лісовідновні рубки. Найбільшу площу вони займають в західній і центральній частині лісгоспу – 18,8 га (у східній частині лише 5,6 га). Загальна площа цих рубок становить 24,4 га (1,9 %). Важливе значення мають також рубки формування й оздоровлення, які проводяться в лісокультурах, їхня площа в лісгоспі становить 21,4 га (1,7 %). Загальна площа всіх рубок на території лісгоспу сягає 1 256,2 га (рис. 3).

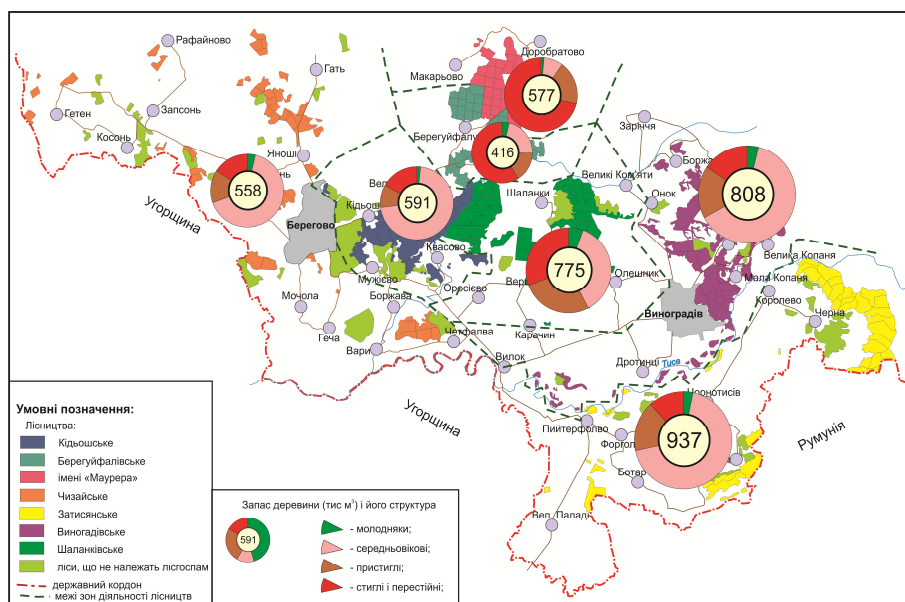

Рис. 1. Запаси деревини ДП «Берегівський лісгосп» в розрізі лісництв
(Побудовано авторами за даними [Проект організації та розвитку ... 2021](#))

В результаті проведення різних видів рубок на території лісгоспу щорічно заготовлюється близько 45 тис. м³ ліквідної деревини (у 2021 році – 43,27 тис. м³). Майже вся деревина заготовляється за рахунок твердолистяних порід дерев (99,8 %), які домінують у деревостанах.

Вагома частка деревини заготовлюється в експлуатаційних лісах, частка яких на території лісгоспу досить висока (39,8 %). В експлуатаційних лісах заготівля деревини проводиться на площі 708,1 га (56,3 %), у захисних лісах на площі 108,4 га (14,8 %), в рекреаційно-оздоровчих на площі 369,7 га (29,5 %).

Відповідно, в експлуатаційних лісах щорічний обсяг заготовленої деревини становить 28,3 тис. м³ (65,4 %), в захисних лісах – 5,7 тис. м³ (13,1 %), в рекреаційно-оздоровчих – 9,33 тис. м³ (21,5 %). Загальний запас ліквідної деревини становить 43,27 тис. м³ ([Проект організації та розвитку ... 2021](#)).

Компонентною складовою лісоресурсного потенціалу на території лісгоспу є використання недеревних продуктів лісу, зокрема заготівля ягід, лікарських трав, горіхів, грибів. На території лісгоспу є також орні землі (9,2 га) і сіножаті (0,8 га). Лісгосп має в своєму господарстві одну бджолину пасіку на 20 бджолосімей. На території лісгоспу розміщуються також пасіки інших організацій і приватних осіб. Для покращення кормової бази бджільництва передбачається підсів нектароносних рослин та кущів.

На території ДП «Берегівський лісгосп» є мисливські угіддя. Важливим завданням ведення мисливського господарства є збереження оптимальної кількості тварин і створення для них сприятливих умов. За даними [Проект організації та розвитку ... \(2021\)](#) ці угіддя використовуються такими користувачами: ВП ГО ЗТМР «Лісівник», ГО ТМР «Тиса», районна

ГО УТМР і Берегівським ТМР, ТМР МК «Губерт», ТМР «Берегуйфол, ТМР «Нодь Ердев». Для кожного користувача проводиться впорядкування мисливських угідь. У лісгоспі ведеться контроль за дотриманням правил відстрілу мисливської фауни.

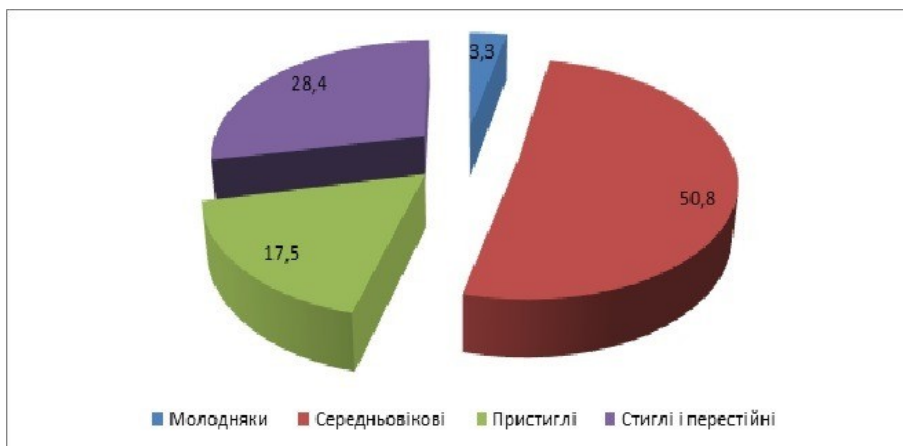

Рис. 2. Розподіл запасів деревини у ДП «Берегівський лісгосп» за групами віку деревостанів, %
(Побудовано авторами за даними [Проект організації та розвитку ... 2021](#))

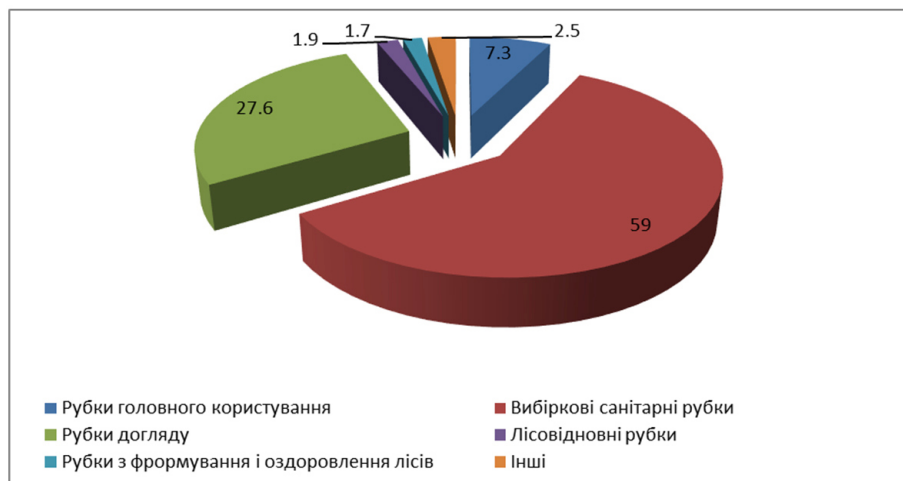

Рис. 3. Розподіл видів в ДП «Берегівський лісгосп» рубок за площами їх проведення, %
(Побудовано авторами за даними [Проект організації та розвитку ... 2021](#))

Важливим аспектом діяльності лісгоспу є використання лісових ресурсів для рекреаційно-туристичних потреб. Рекреаційний потенціал таких лісів та їх санітарно-оздоровчі функції мають більшу цінність, ніж економічний потенціал заготовленої у них деревини. Ліси є важливим ресурсом для розвитку екотуризму, оскільки вони забезпечують контакт з умовно природним середовищем, чисте повітря та можливості для активного відпочинку на природі. Екотуризм має виховну функцію, сприяє безпосередньому знайомству з природними багатствами, а також збереженню біорізноманіття та екосистем.

Рекреаційно-оздоровчі ліси розміщені на території ДП «Берегівський лісгосп» нерівномірно і займають найбільші площі у Затисянському (2 198,6 га), Кідьошському (1 780 га) і Чизайському (1 254,6 га) лісництвах. У Шаланківському і Берегуйфалівському лісництвах лісів цієї категорії немає (*рис. 4*).

[Кульчицька \(2005\)](#) виділяє «...чотири типи рекреаційного лісокористування: туризм і спорт; загальнооздоровчий відпочинок (відпочинок-релаксація); утилітарна рекреація (заготівля грибів, ягід...); лікування-профілактика (санаторно-курортне лікування).

М. Питуляк, М. Питуляк, Б. Гавришок, П. Дем'янчук, Г. Долопівула.
Лісоресурсний потенціал лісів Берегівського лісгоспу

На нашу думку доцільно було б на території лісгоспу збільшити площі рекреаційно-оздоровчих лісів та їх функціональні зони, особливо в тих лісництвах, які знаходяться поблизу населених пунктів, зокрема: Чорнотисів, Яноші, Боржава та ін.

У структурі рекреаційно-оздоровчих лісів ДП «Берегівський лісгосп» виділяють ліси в межах населених пунктів, лісопаркову частину і лісгосподарську частину лісів зелених зон. Найбільша частка лісопаркової частини – 50,9 %, дещо менша лісгосподарська частина (48,5 %) і найменша частки цих лісів в межах населених пунктів (0,6 %) (рис. 5). У віковій структурі цих лісів, як і у лісах всього лісгоспу, переважають середньовікові насадження (66,3 %) Частка інших вікових категорій лісових насаджень майже однакова: молодняки – 11,4 %, пристигаючі – 12 %, стиглі і перестійні – 10,3 %.

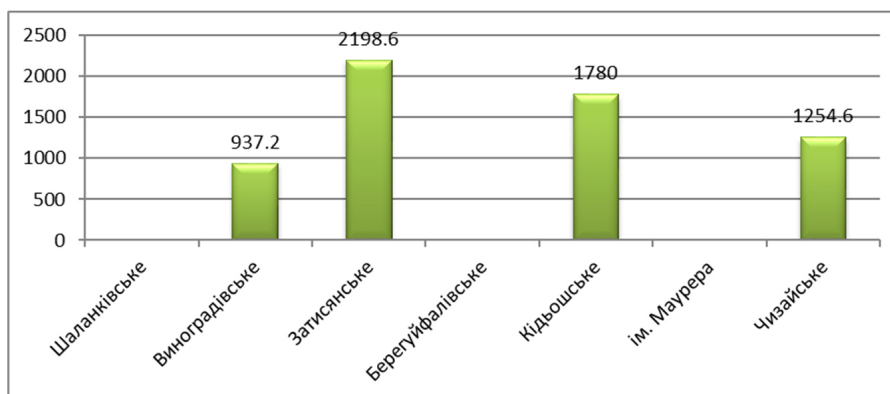

Рис. 4. Площі рекреаційно-оздоровчих лісів в лісництвах ДП «Берегівський лісгосп», га
(Побудовано авторами за даними [Проект організації та розвитку ... 2021](#))

Рис. 5. Структура рекреаційно-оздоровчих лісів, %
(Побудовано авторами за даними [Проект організації та розвитку ... 2021](#))

Основними характеристиками рекреаційно-оздоровчих лісів є такі показники: тип ландшафту, естетична оцінка, рекреаційна оцінка, рекреаційна дигресія, стійкість насаджень і наявність архітектурних форм. У рекреаційно-оздоровчих лісах ДП «Берегівський лісгосп» домінують лісові насадження другого класу стійкості, які характеризуються ущільненим ґрунтом на стежках і високою часткою непошкоджених дерев (51–70 % у листяних лісах). Переважаючим типом ландшафту в рекреаційних лісах є закритий – 87,3 %, частка напіввідкритих і відкритих ландшафтів відповідно складає 10,0 % і 2,7 %. За оптимальними нормами співвідношення типів ландшафтів повинно бути: закритих до 75 %, напіввідкритих до 17 %, відкритих до 8 %. Як видно, сформована на даний час ландшафтна структура в лісах не відповідає оптимальній.

Виходячи з природних особливостей місцевості і цільового призначення лісів у лісгоспі проведено функціональне зонування території і виділено зони: масового відпочинку; інтенсивної рекреації; екстенсивної рекреації (*таблиця*).

Найбільшу площу в рекреаційно-оздоровчих лісах лісгоспу займає зона масового відпочинку – 1 293,4 га. Площа цієї зони найбільша в Чизайському лісництві – 829,6 га, а найменша у Берегівському – 0,3 га і Затисянському – 0,4 га лісництвах. У Чизайському лісництві досить значною є площа зони інтенсивної рекреації – 431,1 га, проте найбільшою вона є у Кідьошському лісництві – 737,7 га. Загальна площа зони інтенсивної і екстенсивної рекреації в Кідьошському лісництві становить 1 797,7 га (*таблиця*).

Таблиця. Розподіл рекреаційно-оздоровчих лісів за функціональними зонами

(Побудовано авторами за даними [Проект організації та розвитку ... 2021](#))

Функціональна зона	Лісництво	Площа, га
1. Зона масового відпочинку	Чизайське	829,6
	Берегуйфалівське	0,3
	Затисянське	0,4
	Виноградівське	463,1
Разом		1293,4
2. Зона інтенсивної рекреації	Кідьошське	737,7
	Чизайське	431,1
Разом		1168,8
3. Зона екстенсивної рекреації	Кідьошське	1060,0
Разом		3522,2

Такий підхід до рекреаційно-туристичного використання лісових ресурсів сприяє не лише збереженню природи, а й створює нові можливості для розвитку рекреаційної діяльності у місцевих громадах, та підвищення якості життя населення. Розвиток екотуризму в лісових регіонах передбачає створення інфраструктури для комфортного перебування туристів, включаючи маршрути для піших та велосипедних прогулянок, екологічні наметові містечка тощо. Важливим елементом є інформаційно-освітня діяльність, спрямована на популяризацію екологічно свідомого туризму та підвищення екологічної обізнаності відвідувачів.

4. ВИСНОВКИ

Лісоресурсний потенціал – багатофункціональна за своєю структурою і значенням соціально-еколого-економічна система. Розвиток цих складових залежить від особливостей природо-користування та екологічної культури населення. Виходячи з визначення ЛРП, його складовими є лісові насадження, поєднані смуги та інші захисні насадження, недревна продукція лісу, екологічні та соціальні функції лісових насаджень. Величина лісоресурсного потенціалу залежить від лісистості території, структури земель лісгосподарського призначення, категорій лісів тощо.

Основними видами лісокористування і складовими лісоресурсного потенціалу на території ДП «Берегівський лісгосп» є заготівля деревини, проведення різних видів рубок та побічне користування лісу. Загальні запаси деревини лісових насаджень лісгоспу становлять 4 661,8 тис. м³. Основною категорією лісів, які забезпечують заготівлю деревини, є експлуатаційні ліси, частка яких у структурі лісгоспу становить 39,8 %.

Інші категорії лісів виконують важливі екологічні оздоровчі функції і займають на території лісгоспу такі площі: рекреаційно-оздоровчі – 6 248,4 га, ліси природоохоронного, наукового та історико-культурного призначення – 2 641 га. Головним напрямком лісокористування на території лісгоспу є заготівля деревини. Обсяги заготівлі становлять 43,3 тис. м³. Найбільші обсяги деревини заготовлюються в експлуатаційних лісах – 28,3 тис. м³ (65,4 %) за рахунок середньовікових твердолистяних насаджень.

М. Питуляк, М. Питуляк, Б. Гавришок, П. Дем'янчук, Г. Долопівула.

Лісоресурсний потенціал лісів Берегівського лісгоспу

На території лісгоспу представлені мисливські та сільськогосподарські угіддя, а також ведеться збір і заготівля меду, грибів, ягід, плодів та лікарських рослин.

Рекреаційно-туристичний потенціал забезпечують рекреаційно-оздоровчі ліси та ліси природоохоронного, наукового та історико-культурного призначення. Найбільшу площу в рекреаційно-оздоровчих лісах лісгоспу займає зона масового відпочинку – 1 293,4 га. Загальна площа зони інтенсивної і екстенсивної рекреації в лісгоспі становить 2 228,8 га.

Лісокористування в ДП «Берегівський лісгосп» потребує оптимізації використання лісових ресурсів. З цією метою на території лісгоспу проводяться заходи щодо природного лісовідновлення, покращення лісонасінневої бази, проведення різних видів рубок, охорони лісів від пожеж.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Василик, Н. М.** (2009). Комплексне використання лісо ресурсного потенціалу регіону: переваги, сучасний стан та перспективи. *Економіка АПК*, (23), 41-47. [**Vasylyk, N. M.** (2009). Kompleksne vykorystannia liso resursnoho potentsialu rehionu: perevahy, suchasnyi stan ta perspektyvy. *Ekonomika APK*, (23), 41-47.]
2. **Генсірук, С. А.** (1994). Оптимізація лісистості України. *Ойкумена*, (1-2), 124-133. [**Hensiruk, S. A.** (1994). Optymizatsiia lisystosti Ukrainy. *Oikumena*, (1-2), 124-133.]
3. **Коваль, Я. В.** (2012). Комплексна економічна оцінка лісових ресурсів: критерії, механізми формування і використання. *Лісове і садово-паркове господарство*, (1), 1-13. [**Koval, Ya. V.** (2012). Kompleksna ekonomichna otsinka lisovykh resursiv: kryterii, mekhanizmy formuvannia i vykorystannia. *Lisove i sadovo-parkove hospodarstvo*, (1), 1-13.]
4. **Коваль, Я. В., & Антоненко, І. Я.** (2004). Економічна (грошова) оцінка природних ресурсів лісового фонду України: теорія, методологія, методика. Київ : РВПС України НАН України. [**Koval, Ya. V., & Antonenko, I. Ya.** (2004). *Ekonomichna (hroshova) otsinka pryrodnykh resursiv lisovoho fondu Ukrainy: teoriia, metodolohiia, metodyka*. Kyiv : RVPS Ukrainy NAN Ukrainy.]
5. **Кульчицька, Е.** (2005). Напрями розвитку рекреаційного лісокористування в умовах сталого розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*, (32), 56-66. [**Kulchytska, E.** (2005). Napriamy rozvytku rekreatsiinoho lisokorystuvannia v umovakh staloho rozvytku *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia heohrafichna*, (32), 56-66.]
6. **Лендел, М. А., & Жулканич, В. О.** (2018). Особливості управління розвитком лісопромислового комплексу Закарпатської області. *Науковий вісник Мукачівського державного університету, Серія Економіка*, 1(9), 105-109. [**Lendiel, M. A., & Zhulkanych, V. O.** (2018). Osoblyvosti upravlinnia rozvytkom lisopromyslovoho kompleksu Zakarpatskoi oblasti. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu, Seriiia Ekonomika*, 1(9), 105-109.]
7. **Лицур, І. М.** (2005). Лісоресурсний потенціал України. *Науковий вісник НЛТУ України*, (17), 170-174. [**Lytsur, I. M.** (2005). Liso resursnyi potentsial Ukrainy. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, (17), 170-174.]
8. **Марковський, О. А.** (2023). Еколого-економічні аспекти розвитку побічного лісокористування. *Збалансоване природокористування*, (3), 68-75. [**Markovskiy, O. A.** (2023). Ekoloho-ekonomichni aspekty rozvytku pobichnoho lisokorystuvannia. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, (3), 68-75.]
9. **Мошак, О. В.** (2013). Регіональні проблеми формування і розвитку лісоресурсного потенціалу. *Науковий вісник Ужгородського університету, Серія Економіка*, 3(40), 211-215. [**Moshak, O. V.** (2013). Rehionalni problemy formuvannia i rozvytku liso resursnoho potentsialu. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu, Seriiia Ekonomika*, 3(40), 211-215.]
10. **Муравйов, Ю. В., Дідович, І. І., & Гриньо, М. В.** (2023). Стратегія всебічного використання лісових ресурсів: інноваційні погляди в сучасних умовах. *Науковий вісник НЛТУ України*, 33(6), 48-54. [**Muraviov, Yu. V., Didovych, I. I., & Hryno, M. V.** (2023). Stratehiia vsebichnoho vykorystannia lisovykh resursiv: innovatsiini pohliady v suchasnykh umovakh. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, 33(6), 48-54.]
11. **Питуляк, М. Р., Долопікула, Г. М., & Гавришок, Б. Б.** (2023). Еколого-географічні особливості сучасного стану лісів ДП «Берегівський лісгосп». *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*, (39), 87-97. [**Pytuliak, M. R., Dolopikula, H. M., & Havryshok, B. B.** (2023). Ekoloho-heohrafichni osoblyvosti suchasnoho stanu lisiv DP «Berehivskiy lishosp». *Liudyna ta dovkillia. Problemy neoekolohii*, (39), 87-97.]
12. **Поп, С. С.** (2009). Природні ресурси Закарпаття. Ужгород : «Карпати». [**Pop, S. S.** (2009). *Pryrodni resursy Zakarpattia. Uzhhorod : «Karpaty».*]
13. **Проект організації та розвитку лісового господарства ДП «Берегівське лісове господарство» Закарпатського обласного управління лісового та мисливського господарства** (2021). Ірпінь. [**Proekt orhanizatsii ta rozvytku lisovoho hospodarstva DP «Berehivske lisove hospodarstva» Zakarpatskoho oblasnoho upravlinnia lisovoho ta myslyvskoho hospodarstva** (2021). Irpin'.

М. Питуляк, М. Питуляк, Б. Гавришок, П. Дем'янчук, Г. Долопікула.

Лісоресурсний потенціал лісів Берегівського лісгоспу

14. Руденко, В. П. (2010). *Географія природно-ресурсного потенціалу України*. Чернівці : Чернівецький національний університет. [Rudenko, V. P. (2010). *Neohrafiia pryrodno-resursnoho potentsialu Ukrainy*. Chernivtsi : Chernivetskyi natsionalnyi universytet.]
15. Сахарнацька, Л. І. (2019). Аспекти управління лісовими та земельними ресурсами в умовах об'єднаних територіальних громад. *Збалансоване природокористування*, (4), 107-111. [Sakharnatska, L. I. (2019). Aspekty upravlinnia lisovymy ta zemelnymy resursamy v umovakh obiednanykh terytorialnykh hromad. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, (4), 107-111.]
16. Хвесик, М. А., Шубалий, О. М., & Василик, Н. М. (2011). *Комплексне використання лісоресурсного потенціалу: механізм стимулювання, інституціонально-інвестиційне забезпечення : Монографія*. Київ : ТОВ «ДКС». [Khvesyk, M. A., Shubalyi, O. M., & Vasylyk, N. M. (2011). *Kompleksne vykorystannia liso-resursnoho potentsialu: mekhanizm stymuliuvannia, instytutsionalno-investytsiine zabezpechennia : Monohrafiia*. Kyiv : TOV «DKS».]
17. Ярова, І. Є., Мішеніна, Н. В., & Пізняк, Т. І. (2018). Просторовий аналіз відтворення лісоресурсного потенціалу: еколого-економічний аспект. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, (1), 406-418. [Yarova, I. Ye., Mishenina, N. V., & Pizniak, T. I. (2018). Prostorovyi analiz vidtvorennia liso-resursnoho potentsialu: ekoloho-ekonomichnyi aspekt. *Marketynh i menedzhment innovatsii*, (1), 406-418.]

M. Pytuliak, M. Pytuliak, B. Havryshok, P. Demianchuk, H. Dolopirula
Forest Resource Potential of Berehiv Forestry

Keywords: forest resource potential, forest resources, forest use, forest cover, categories of forests, recreational forest use.

Abstract: The study of the forest resource potential of the State Enterprise (SE) «Berehiv forestry» is presented in the article. Based on the analysis of a number of publications, it is outlined that under the forest resource potential we presume a multifunctional social-ecological-economic system in terms of its structure and meaning. The size of the forest resource potential depends on the forest cover of the territory, the structure of the lands used for forestry purposes, categories of forests, etc.

The forest categories, age structure, species composition in the forests of the Berehiv forestry have been studied. It has been established that operational and recreational and health forests on the territory of the forestry occupy the largest areas – 7,980.1 hectares and 6,248.4 hectares, respectively. The main types of forest use and the components of the forest resource potential in the territory of the State Enterprise «Berehiv Forestry» are wood harvesting, various types of felling and secondary use of the forest. The total wood reserves of forest plantations of the forestry amount to 4,661.8 thousand m³. The largest stocks of forest stands are observed in the eastern part of the forestry on the territory of the Vynohradiv, Zatisyanskyi and Shalanky forestry. This is due to the predominance in the age structure of medieval, as well as mature and stagnant forest stands. The smallest stocks of stands are in Berehuyfalu (415.7 thousand m³) forestry.

As a result of carrying out various types of felling on the territory of the forestry, about 45 thousand m³ of merchantable wood is harvested annually. Almost all wood is harvested from hard-leaved tree species (99.8 %), which are dominant on the territory of the forestry. The largest area is occupied by selective sanitary logging – 740.9 hectares (59 %). Main use fellings occupy insignificant areas – 92.3 hectares (7.3 %). Reforestation felling is also carried out within the forest farm, which occupies a larger area of 24.4 hectares (1.9 %). In addition to harvesting wood, berries, medicinal herbs, nuts, and mushrooms are also harvested on the territory of the forestry.

The forests of the SE «Berehiv forestry» perform health-improving and cultural-aesthetic functions. Recreational and health forests of the forestry, the area of which is 6,248.3 hectares, are most often used for this purpose. Recreational forest use is an integral type of activity of forestry enterprises, despite the fact that logging activities and the sale of wood remain more attractive for them today. Recreational functions are also performed by forested areas on the territory of nature conservation facilities.